

אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל-יְדֵי הַיָּם בְּיָדְכֶם

אונקלוס

יונתן בן עוזיאל

עוֹפָא דְשִׁמְיָא בְּכָל דְתִרְחִישָׁא (דְתִרְחִישָׁא) אֲרָעָא וּבְכָל נֹנִי
אֲרָעָא וּבְכָל נֹנִי יִמָּא בְיָדְכוֹן (א) דְתִרְחִישָׁא (ב) בְיָדְכוֹן.

תורה שבטל פה

תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר.
(פתי' לזכיה רנח ל'ד)
וְאִי א"ר ישמעאל אותן הבגדים שהיו על אדם
וְחוֹה, כל חיה ועוף שרואין אותם היו
משתחווים לפניהם, מפני שהקב"ה נתן יראתם
עליהם, דכתיב ומוראכם וחתכם יהיה על וגו'
וכשחטאו ונטרדו מן הגן הפשיטן הקב"ה מעליהם
דכתיב ה' אדם ביקר כל ילד נמשל כבהמות
נרמו. (מדרש עשרה מלכים)

וְאִי וְאִמְרוּ רבותינו מפני מה נאמר נגיחה
באדם, ונאמר כי יגוף בבהמה,
לפי שהאדם יש לו מזל, שנאמר ומוראכם
וחתכם יהי' על כל חית השדה, והשור נוגח
אותו ואינו ממיתו, אבל בהמה נאמר בה נגיפה,
לפי שאין לה מזל ואין מוראה על חבירתה.
(פסיקתא זוטרותא שמות כ"א ל"ה)

(א) מלכים א. ה. ד. (ב) שה"ש ג. י. ג. (ג) משלי ט. ג. (ד) יחזקאל לו. ד. (ה) תהלים מט. יג.

הבורא נראה האדם לחיה כדמות הבהמה שנא' נמשל כבהמות נדמו. ובס' פער"ז כי זאת משם ר' שלמה הבבלי.
ובמדרש אגדה, לפי שחטאו דור המבול השלים עליהם את החיות (ולא) ולפי שהיה נח ובניו צדיקים נתן מוראם
על כל החיות וכן אמרו אין חיה הורגת את האדם עד שנראה בעיניה כבהמה.

[ז] וירדוהו, שנאמר אצל אדה"ר וירדו בדגת הים ובעוף השמים וכו' ובכל הארץ (מפרשים). ויב'ק"ר כאן
מביא בשם מדרש ומוראכם וחתכם וגו' אדה"ר היה מושל על כל החיות ובכל הבהמות כו'. וכשחטאו
פרקו עול מצוארם ואימתם וחיתתם חזרו בימי נח והוא כדברי המאמר הנ"ל. [ח] עי' לקמן מאמר י.

[ט] מאמר זה תמוה. והמת"כ כי עליו יגעתי ולא מצאתי, ומהר"ז כי צע"ג ולא מצאתי בזה דבר. והנה
זה ברור כמ"ש המת"כ והמפרשים ומהרש"ב בהערות למדרש איכה דסוף הלשון ולעיתיד לבוא כו', נכתב שלא
במקומו ע"י שגגת המעתיק וצריך להיות לעיל, גם מאמרו של רב"כ קאי אדלעיל שם דקאמר שעופות ודגים
גלו מא"י, ע"ז אמר שאינו משום מחלת הארץ ושממות הארץ (לשון הקרא מכות הארץ ותחלוואיה) אלא לקיים
מש"נ ומוראכם, (ותיבת "לפניו" אין לה ביאור והרד"ל כותב דאפשר שזה נרשם לסימן שמאמר זה קאי אלפניו.
ומה שהביא מקרא להורות שהם מפלים לאדם ואם ישראל גלו גם הם גלו), ול"נ דיש לפרש שדרשו
הקרא ומוראכם וחתכם בעת שתבוא עליכם מורא, אזי מורא זו תהיה גם על בהמות וחית הארץ ומשה"כ נתקיים
עליהם מש"כ, לפיכך מעוף השמים עד בהמה נדרו הלכו (ירמיה ט. ט). [י] עי' לעיל פ"ג מאמר קפד.

ואף דקרא זה נאמר לנח ולא לאדה"ר צ"ל הכוונה כדלעיל מאמר ח. דמביא מקרא כמה דתימא ומוראכם, והוא
רק לדמיון וכ"ס בס' חמה"י כג: עי' זח"א עא. קצה. זח"ב נה. זח"ג קכג: [יא] בב"ב ב: אדם יש לו

מזל. ברש"י ב' פירושים א) שיש לו דעת לשמור ב). אית ליה מזלא ואינו נוח להמיתו, וכ' בגהש"ס עפ"ד
רש"י שבת גג: מזליה, מלאך שלו ומליץ עליו, ומדברי הפס"ז מבואר פ"י חדש דאית לו' מזלא היינו אותה
הברכה שברך ה' לנח ומוראכם וחתכם. — ובנמוקי יוסף ב"ק פ"ד לו. בהדין דנגח שור חמור וגמל נעשה מועד
לכל, מביא בשם הרמ"ה דה"מ לכל מיני בהמות וחיות אבל לאדם דאית ליה מזלא ועוד דכתיב ביה קרא
ומוראכם וחתכם יהיה לא הוי מועד, ונראה דס"ל דשני דברים הם ומה דאמר מזלא, אין הכוונה לזה. ונ"מ בין
מעמים אלו לפירש"י דמזלא היינו דעת לשמור א"כ בקמן ואדם חלש לא שייך זה, משא"כ מצד ומוראכם
כלעיל מאמר ו. דזה הוי אף בקמן וחלש, [ועי' מענין זה ברמב"ם פ"י מהל' נזקי ממון ה"ג ובנו"כ, ובגמ' ב"ק
לו. מא. ובתוס' ב"ק ב: ד"ה ומלתא ואכמ"ל] וכע"ז הביא הרא"ש ב"מ לו: לענין רועה שהניח עדרו ובא ארי